

Vpogled v reakcije in vezave molekul ter metode za merjenje interakcij

Na porazdelitev stanj poleg energije vpliva tudi entropija

- Verjetnost za zasedenost stanja je odvisna od energije stanja (Boltzmannov faktor):

$$p_i \propto e^{-E_i/kT}$$

- Kadar se molekularna stanja močno razlikujejo, je pri oceni njihove verjetnosti (p_i) potrebno upoštevati tudi razliko v entropiji:
(tj. različno število možnih izvedb istega stanja - P_i)

$$p_i \propto P_i e^{-E_i/kT} = e^{-E_i/kT + \ln P_i}$$

$$p_i \propto e^{-G_i/kT}$$

Dinamika kemijskih reakcij

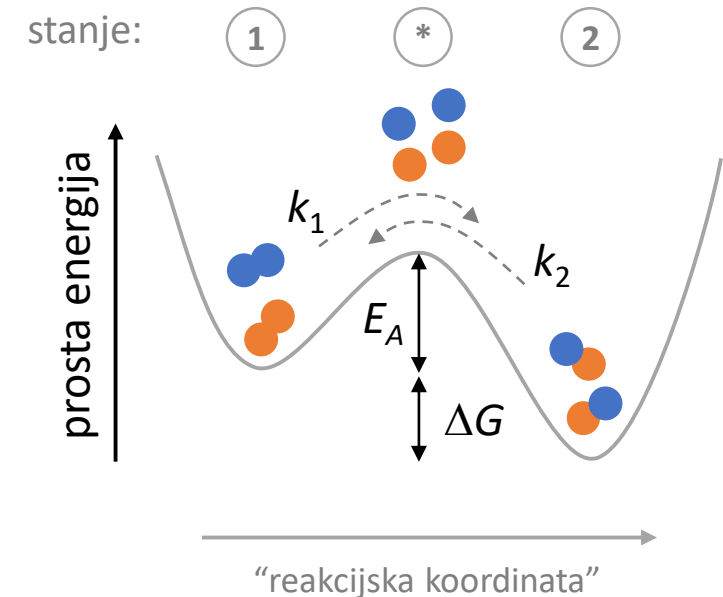
- Hitrost reakcije (spreminjanje koncentracij) je odvisna od verjetnosti vmesnega stanja:
  - koncentracije snovi v izhodiščnem stanju (c_i) ter
  - neugodnosti vmesnega stanja * (aktivacijska energija, E_A):

$$\frac{dc_2}{dt} = k_1 c_1 - k_2 c_2 \quad \begin{aligned} k_1 &= A e^{-(E_A)/kT} \\ k_2 &= A e^{-(E_A - \Delta G)/kT} \end{aligned}$$

- Razmerje koncentracij snovi v ravnovesju ($dc/dt = 0$), ki jih opisuje *ravnotežna konstanta reakcije* (K), določa razlika proste energije med stanjema (ΔG):

$$\frac{c_2}{c_1} = \frac{k_1}{k_2} = K = e^{-\Delta G/kT}$$

- Reakcija teče spontano ($K > 1$), če imajo produkti nižjo prosto energijo od reaktantov ($\Delta G < 0$).

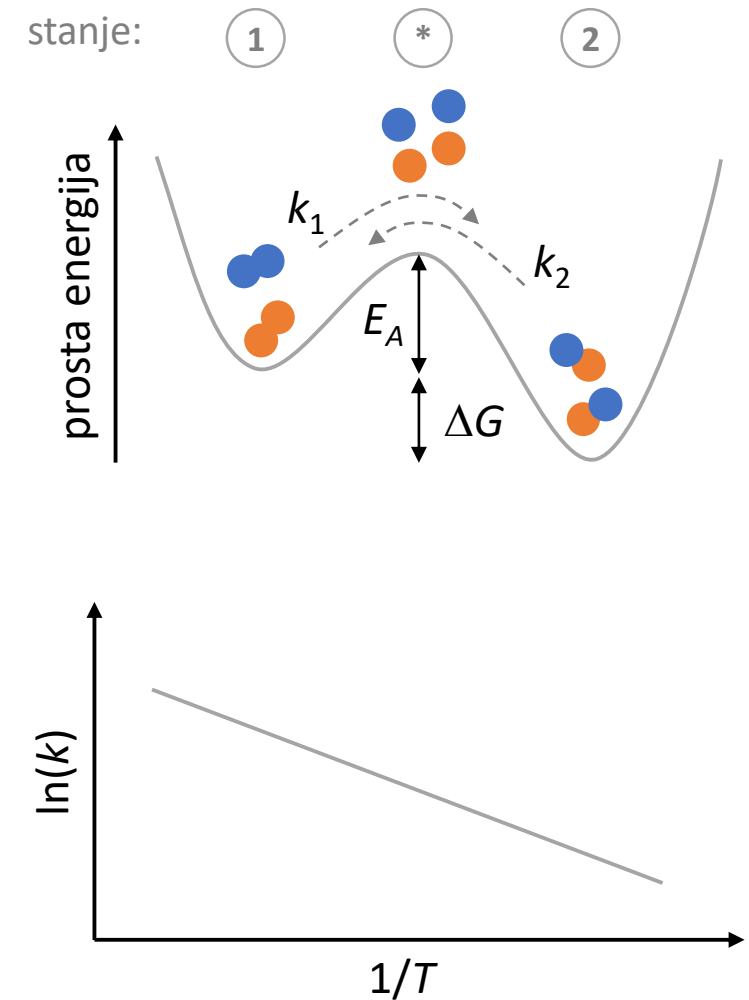
Dinamika kemijskih reakcij

- Katalizatorji (encimi) pospešijo reakcijo (znižajo E_A), ne spremenijo pa ravnovesnih koncentracij!
- Aktivacijsko energijo lahko določimo iz temperaturne odvisnosti hitrosti reakcije (Arrheniusova relacija):

$$k_1 = A e^{-E_A/kT}$$

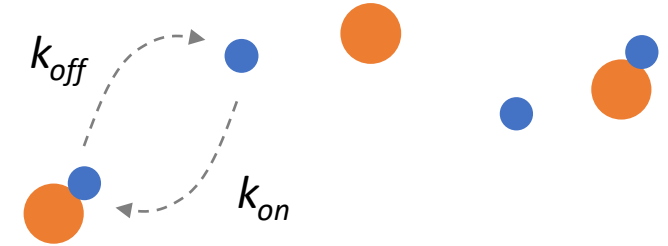
$$\ln(k_1) = \ln(A) - \frac{E_A}{k} \frac{1}{T}$$

- Tudi pri kompleksnih bioloških kaskadah reakcij celokupno hitrost navadno določa ena od stopenj (*“rate-limiting step”*).

Dinamika vezave med molekulami

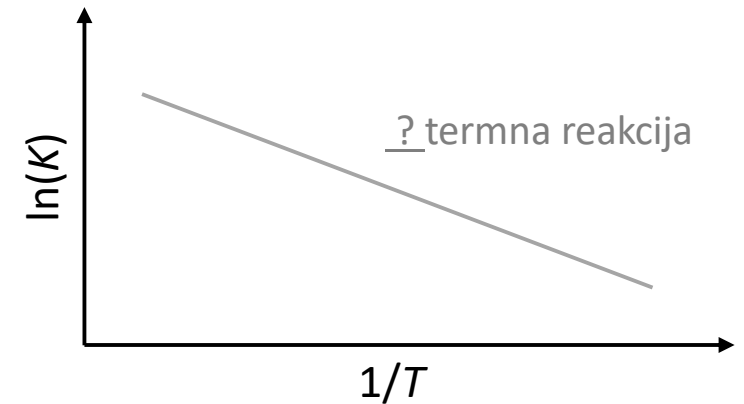
- Tudi pri vezavi liganda na receptor $A + B \leftrightarrow AB$ gre za dinamično ravnovesje med reakcijama vezave (k_{on}) in odcepljanja (k_{off}). Nekaj liganda vedno ostane prostega.
- Ravnovesne koncentracije ponovno določa razlika v prosti energiji med vezanim in nevezanim ligandom:
- Jakost vezave namesto s K pogosto izrazimo z *disociacijsko konstanto* $K_d = 1/K$, ki ima enoto c . Pri $c_A = K_d$ bo zasedena polovica vezavnih mest.

$$\frac{c_{AB}}{c_A c_B} = \frac{k_{on}}{k_{off}} = K = e^{-\Delta G/kT}$$

Ali spremembe vodi energija ali entropija?

- Prosto energijo lahko zniža
  - znižanje energije (tvorba novih vezi)
    - eksotermna reakcija
  - povišanje entropije (možnost novih konfiguracij)
    - endotermna reakcija
- Prispevka energije in entropije lahko določimo
  - preko temperaturne odvisnosti ravnotežne konstante (Arrheniusova relacija):
  - z merjenjem sproščene/absorbirane toplote (kalorimetrija)

$$\ln(K) = -\frac{\Delta G}{k} \frac{1}{T} = \frac{\Delta S}{k} - \frac{\Delta E}{k} \frac{1}{T}$$

Kalorimetrija

- Energijska vrednost hrane, **kalorija**
- V bioloških sistemih nas pri **kalorimetriji** zanima količina energije (**TOPLOTE**), ki se sprosti ali porabi pri nastanku ali razdiranju vezi, npr. pri
  - razvijanju ali denaturaciji proteinov
  - faznih prehodih v lipidnih membranah
  - interakcijah encim/inhibitor, antigen/protitelo
- Toplota je povezana z entalpijo in entropijo:
(pri kalorimetriji je specifična toplota izražena na mol, ne kg!)

100g izdelka vsebuje povprečno:		
energijska vrednost kJ/kcal	301/71	
beljakovine	2,9 g	
ogljikovi hidrati	12,4 g	
od teh sladkorj	11 g	
maščoba	1,1 g	

H₂O: $c_p = 4180 \text{ J/kgK} = 4.18 \text{ kJ/kg K} = 1 \text{ kcal/kg K}$

tipična potreba po energiji za odraslega človeka
→ cca. **2500 kcal/dan** = **10000 kJ/dan**

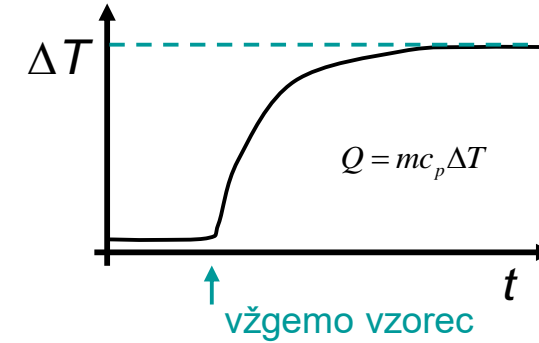
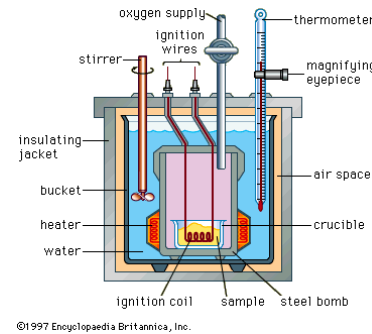
$$Q = mc_p \Delta T$$

$$dH = c_p dT, \quad dS = \frac{c_p}{T} dT$$

Q ... toplota
m ... masa
 c_p ... specifična toplota
T ... temperatura

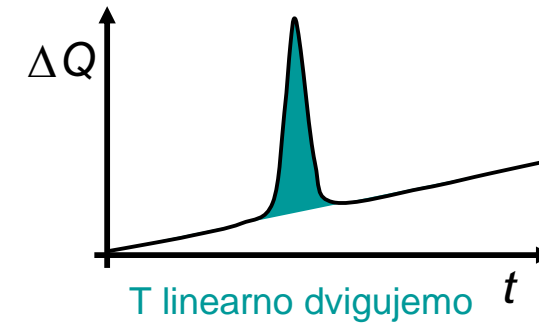
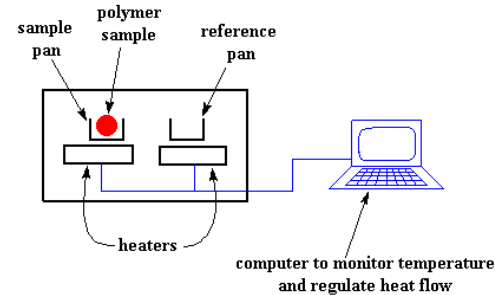
Kalorimetrija – tri izvedbe

- **Adiabatna** kalorimetrija
(meri toploto zgorevanja)

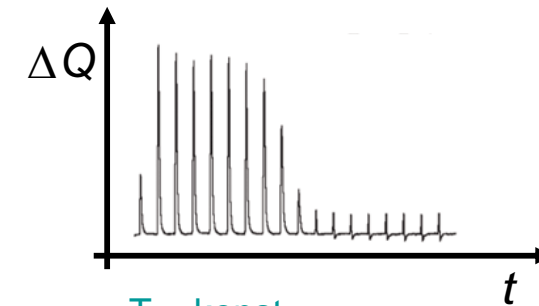
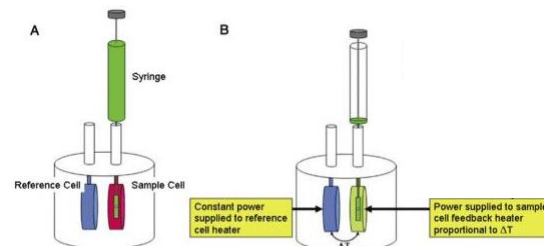

V bioloških sistemih:

- **Diferencialna dinamična** kalorimetrija
(spremljamo podiranje vezi v molekuli, fazne prehode)

- **Izotermna titracijska** kalorimetrija
(spremljamo vezavo med molekulami)

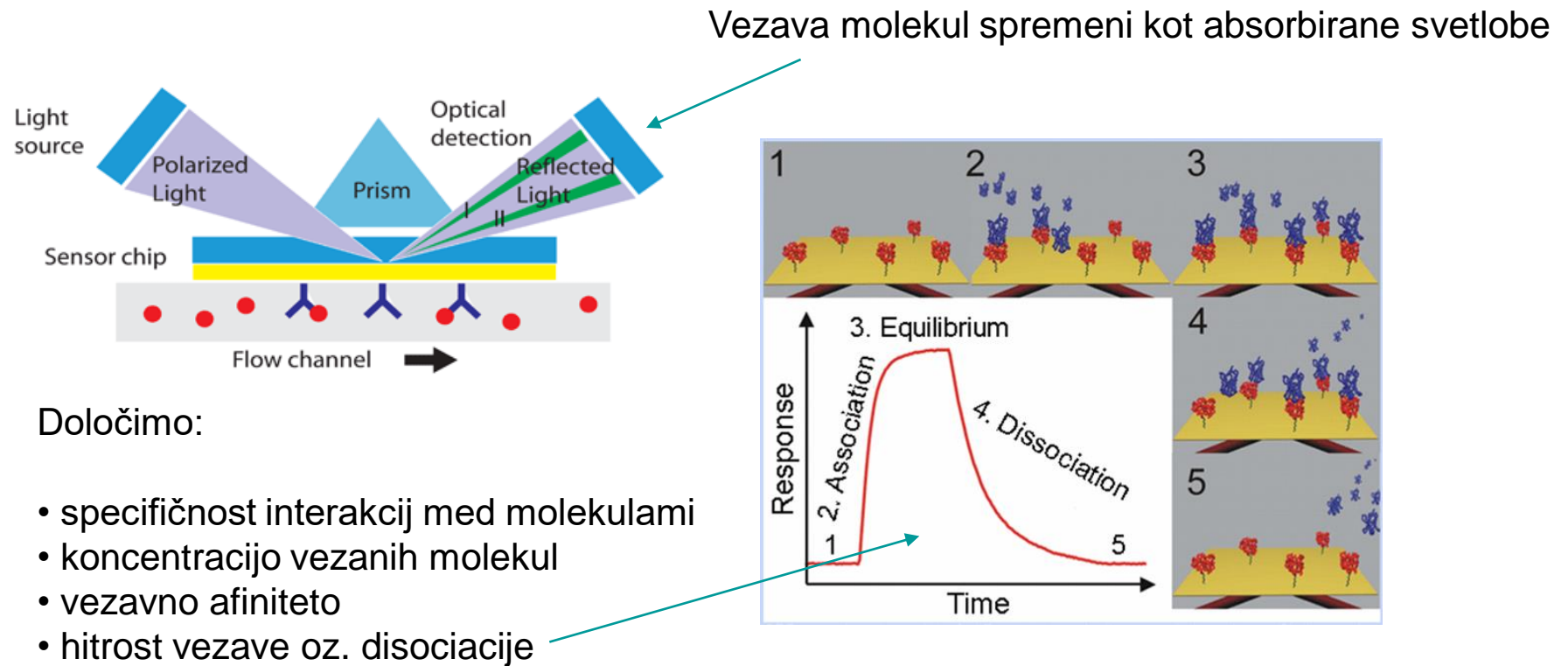
T = konst.,
intervalno dodajamo "ligand"

Površinska plazmonska resonanca (SPR)

ko zastavice zatemnijo nebo

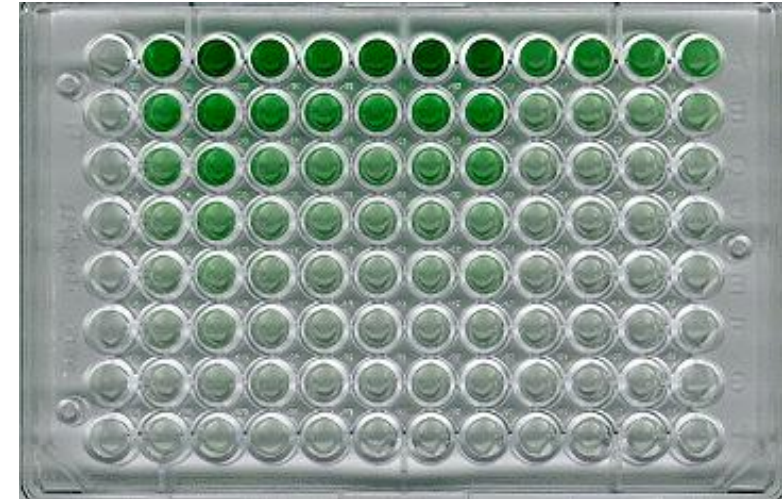
- Ko spremenimo opazovano tekočino, spremenimo lastnosti odbite svetlobe !

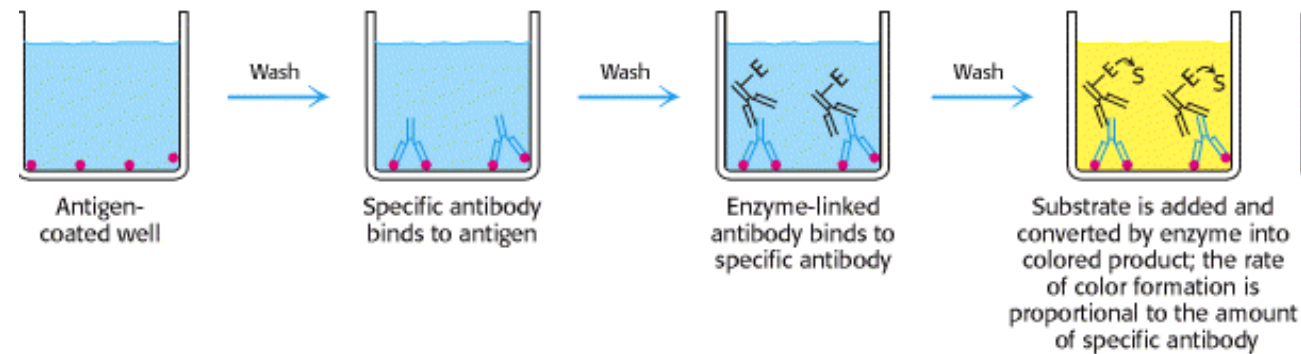
Encimskoimunski test

z molekularnim ojačevalcem vidimo bolje

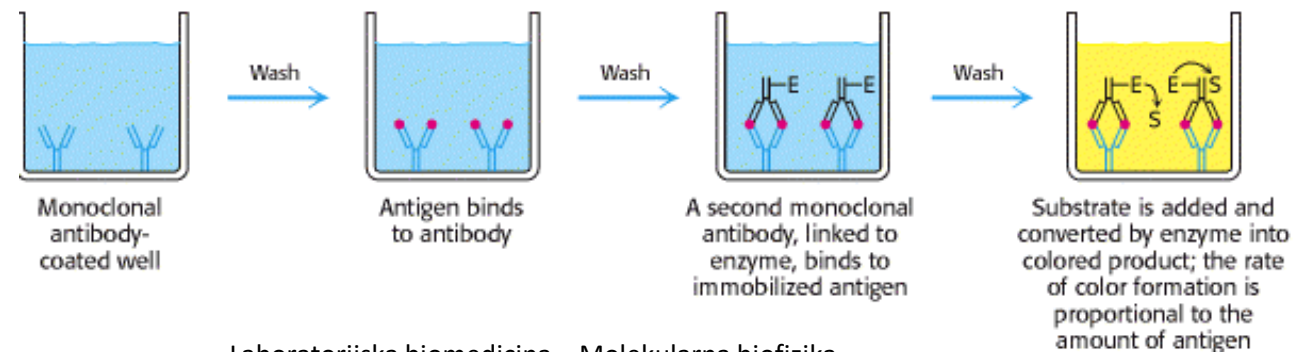
- Že vezava enega samega encima preko antigena ali protitelesa pretvori mnogo molekul substrata v molekule drugačne barve!

(A) Indirect ELISA

(B) Sandwich ELISA

Osmoza

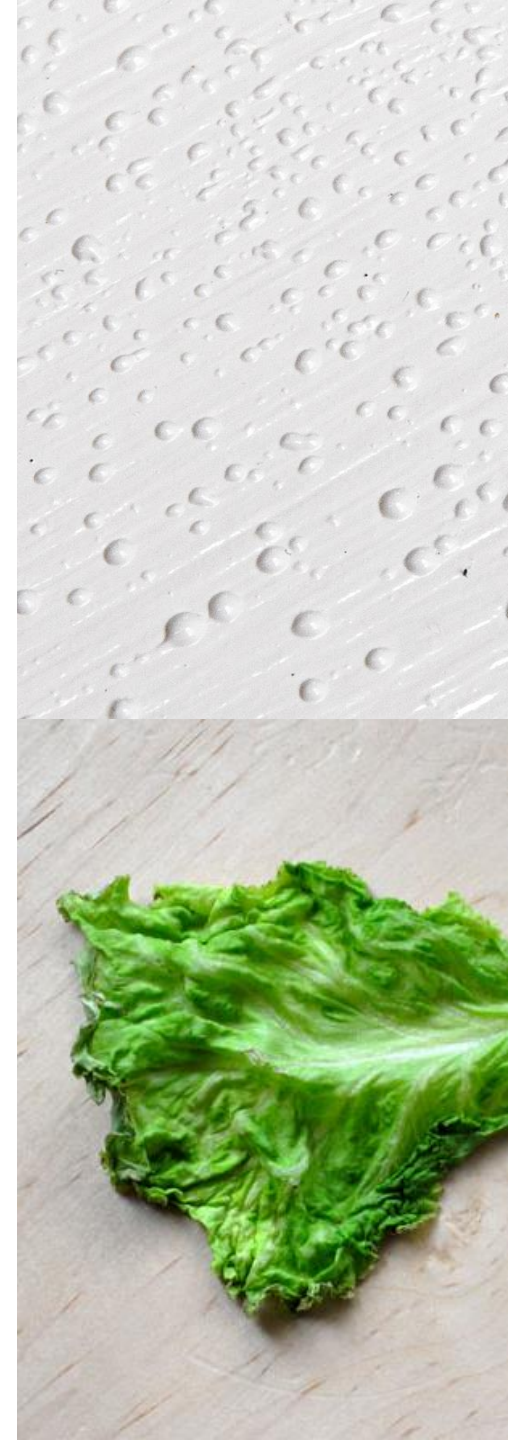

Neravnovesje koncentracij

- Porazdelitev topljenca po topilu vpliva na prosto energijo sistema:

$$G = E - k_B T \ln(P) = E + kT \ln(c)$$

- Najnižja G ob enakomerni porazdelitvi topljenca (čim nižja koncentracija c , največ možnih načinov razporeditve: $P \propto 1/c$)
- Koncentracijo topljenca poskušata izenačiti tako topljenec kot topilo – oba v povprečju potujeta v smeri (svoje) nižje koncentracije.
- Gre za pasivni transport

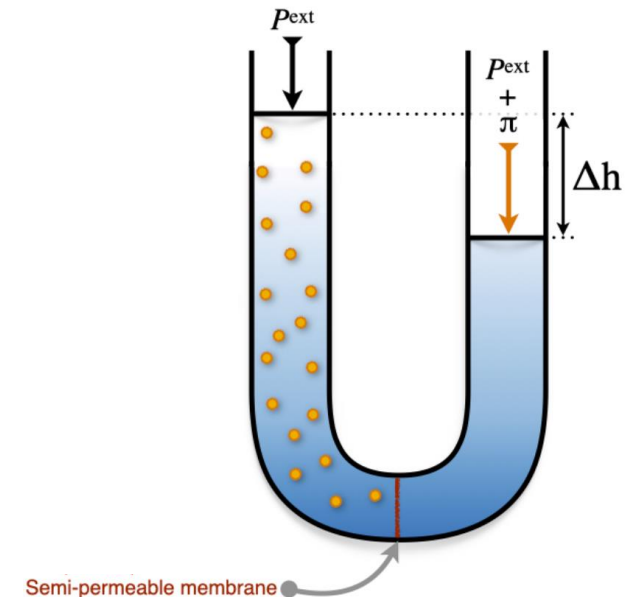
Osmozni tlak

- Če dele prostora z različno koncentracijo topljenca ločuje membrana, skozi katero lahko prehaja le topilo, izgleda, kot da to gibanje (**osmozo**) poganja dodatni tlak.
- Ker se spreminja število delcev (N), stanje namesto z G raje opišemo s kemijskim potencialom (μ - za vsako snov i z molskim deležem x_i):

$$\mu_i = \frac{\partial G_i}{\partial N_i} = E_i + pV_i + k_B T \ln(x_i)$$

- **Osmozni tlak** (π) je sorazmeren razliki koncentracij topljenca (Δc):

$$\pi = N_A k_B T \Delta c$$

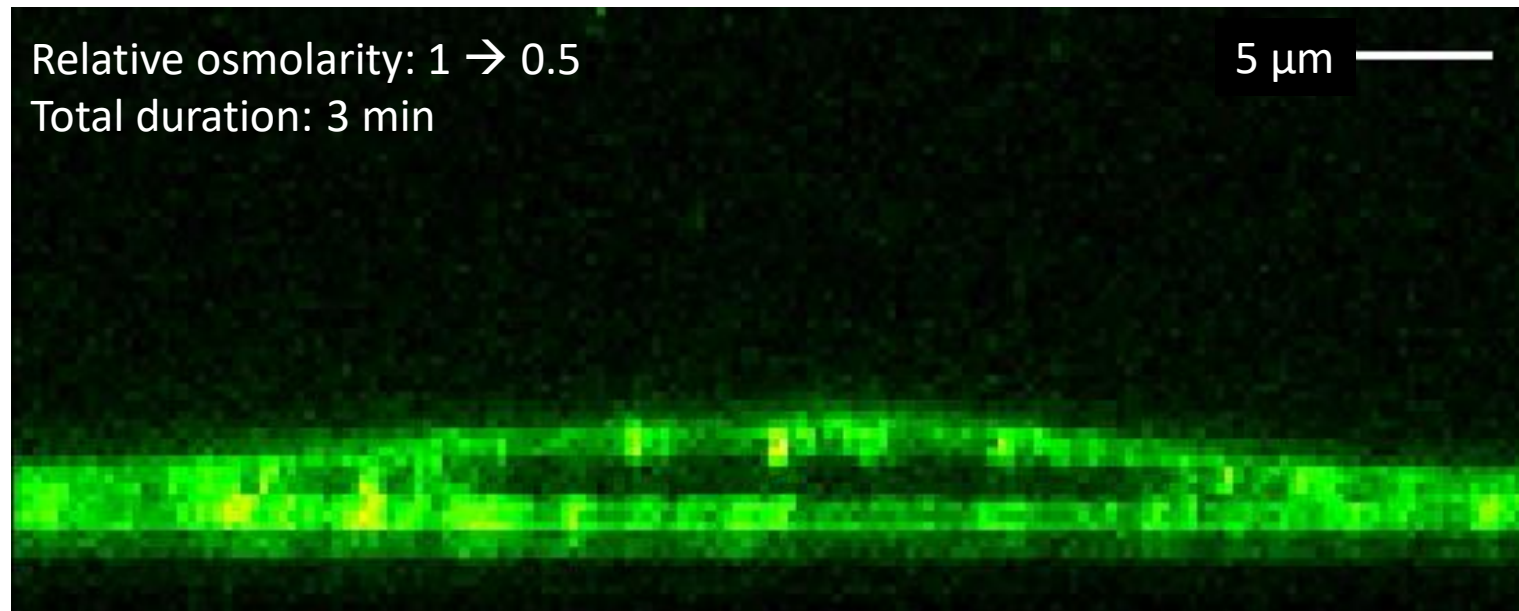

Primer: raztapljanje tablete

1. Kapilarni vlek in osmozni tlak vlečeta vodo v tableto
2. Tableta zato nabrekne
3. Poveča se površina izmenjalne plasti
4. Osmozni tlak povleče snovi s površine tablete v vodo
5. V nekaterih tabletah se sproščajo mehurčki plina, ki pospešujejo mešanje tekočine z izločenimi snovmi

Primer: celica v hipotoničnem okolju

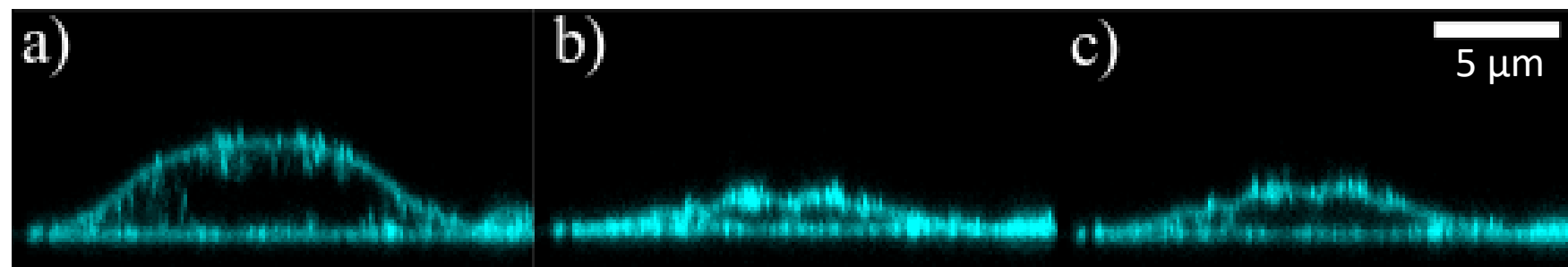
Primer: celica v hipo-/hipertoničnem okolju

Relative
osmolarity:

$1 \rightarrow 0.5$

$1 \rightarrow 2$

V: Kolikšen je osmozni tlak krvne plazme (proti vodi)?

Osmometer na parni tlak

- Kako izmerimo osmolarnost raztopine?
- Kemijski potencial molekul topila v **čistem topilu** ali v **raztopini** je različen!
→ različna parna tlaka topila
- Parni tlak je odvisen tudi od T
→ **Razlika v T**, pri kateri izenačimo parni tlak topila in raztopine, je merilo za količino topljenca (**OSMOLARNOST**)

